

Юний 1

1871.

Книжка 17.

СЛОВО

За ползѣтъ отъ Читалищата

Казано отъ Лазара Ювчевъ на Петдесетни-
цѣ (16 Май), годишниятъ празникъ на Цари-
градското Българско Читалище.

Господа!

Въ днешния счастливъ день, въ който родолюбивитъ
читалищни членове ся събиратъ всякъ годинъ за да праз-
нуватъ рождението на Цариградското Българско Читали-
ще, обичайтъ е да ся произнасятъ слова съобразни съ
прѣдмѣта на тържествованіето. Като членъ новоприбавенъ
на това тѣхно благородно твореніе, и еще подъ прѣвѣтъ
си впечатленія, азъ желая да взѣмъ думѣтъ и да поразви-
единъ прѣдмѣтъ който безъ съмнѣніе е най-важный и най-
интересный не само за нашето Читалище, нъ и за всички-
тъ неговы братія по цѣлъ Българинъ, и който, по таиъ
причинъ, ми ся вижда твърдѣ умѣстенъ и твърдѣ достоенъ
да привлече въ таиъ минутъ вниманіето на родолюбивото
събраніе на което имамъ честтъ да говорѣя. Прѣдмѣтътъ
е даже толкова общеполезенъ и толкова серіозенъ щото,
като осѣщамъ че нѣмамъ за него нужната опытность и

като познавамъ всичкѣтъ си слабостъ да развѣжъ, както трѣба единъ такъвъ прѣдмѣтъ, азъ не бихъ ни дързналъ да ся прѣдставѣ прѣдъ васъ, ако не познавахъ вашѣтъ синсходителноиностъ къмъ всякъ дързостъ която произхожда отъ ревностъ за народнѣтъ ползѣ. Прѣдмѣтътъ на словото ми ся ражда Господа, отъ самѣтъ похвалнѣ причинѣ която вы е събрала тука. Кой е благородныйтъ двигателъ който ви е подбудилъ да станите сутринѣ рано отъ всичкѣтъ крайща на обшириѣтъ Султановѣ столицѣ и вы е довелъ отъ единъ чясъ растояніе въ това свято заведеііе ако не жиркѣтъ ви любовь къмъ милото ни Цариградско Читалище?

И, ако нѣкои отъ основателитѣ му жертвувать за него аспрѣтъ си, ако жертвувать отъ врѣмѣто си, ако ся своевольно занимавать въ почиваніята отъ своитѣ си чястны занятія съ неговитѣ интересы, ако и днесъ съ радость сѣ ся притекли да ся помолятъ Богу за неговото бѣдѣще благоденствіе, това не дохождаи отъ мыслѣтъ имъ че отъ него излиза общенародна полза, която удовлетворява патриотическѣтъ имъ чюства и народнытъ имъ потребности? Като е тази причината на настоящето събрание и като такъва читалища, по подражаніе на нѣшето, ся основахъ на врѣдъ по общето ни отечество дѣтшный случай, е найудобенъ да ся попытамы кои сѣ ползѣтъ които тыя дружества могатъ да принесѣтъ, до кой степенъ тѣ отговорихъ на цѣльтъ си и коя е причината на тѣхнѣтъ слабѣ плодотворностъ? Този е прѣдмѣтътъ когото ще подложѣ на вашето вниманіе.

I.

И най-напрѣдъ ще разгѣдамъ многобройныйтъ и многообразны ползы отъ читалищата въ три отношенія, ползы за умственното развитіе на народа ни, ползы за матеріалното му улучшение, ползы за гражданското му възпитаніе.

1^о Отъ ползѣтъ които основанытъ до сега горѣ-долу сто читалища могатъ да принесѣтъ за умственното развитіе на народа ни, азъ ще покажѣ въобще по-главнытъ. а) Много българскы села, много българскы общины ся лишавать еще отъ първоначалны училища и учители. Прѣдполагамъ че сѣществующитѣ до сега стотина чи-

талища, които могат и да се удвоятъ, прѣдполагамъ че тѣзи стотина читалища сполучахъ въ разстояніе на десѣтъ години да отворятъ въ сто българскы села по едно взаимно училище, или само че сполучахъ да настанятъ въ таква сто села по единъ началенъ учитель и че въ тѣя 100 началны училища или подъ тѣя 100 началны учителя ся научахъ въ десѣтъгодишнето врѣме само по 100 дѣца да четятъ и да пишатъ, читалищата не щѣхъ ли съ този начинъ да просвѣтятъ 10,000 българчета въ матерній си езикъ, и това неще ли е единъ огромнъ ползъ за народното ни просвѣщеніе? За сто българскы читалища това нѣщо е безъ никакво съмнѣніе възможно и естествено когато имаы тука прѣдъ очитъ си едно Благодѣтелно Братско Дружество, безъ други источникъ освѣнъ единъ купѣхъ въ коѣто събира по 10 пары и поддържа отъ нежъ чѣтыри училища и дванайсѣтъ ученика! б) Отъ количествата които ся събиратъ, всяко читалище може, при мѣстното училище, да подкрѣпи по едно прилѣжательно и остроумно, нѣ бѣдно дѣте, и така да му даде прѣвоначально образование което да му дозволи да излѣзе отпослѣ да си трѣси то само и по-высоко образование; прѣдполагамъ че Българскытъ читалища подкрѣпихъ, по двѣ или три години, въ десѣтъгодишно разстояніе около 100 или около 50 такыва ученици, отъ които непрѣменно десѣтъ ще намѣратъ срдѣство да влѣзатъ въ по-высокы училища было въ Дрѣжавѣтъ, было въ Европѣ и да бѣдѣтъ единъ день народни просвѣтитѣли. Това нѣщо не възможно ли е на сто читалища въ разстояніе на 10 години и ако го направяхъ малка полза ли ще да е за народа ни? в) Много българчета като свръшатъ въ училището на отечеството си, жадни за наукъ и пълны съ честолюбіе изврѣкватъ изъ отечеството си, и отлитатъ въ Европѣ да трѣсатъ по-высоко образование, нѣ като не намѣратъ тамъ потрѣбнытъ за 2 или 3 години поддържанія изгубватъ ся или ся върнатъ съкрушени безъ да сж сполучили цѣльтъ си. Ако отъ стотѣхъ българскы читалища въ 10-лѣтно разстояніе ся появяхъ нѣкои да помогнатъ было чрѣзъ матеріалното си поддържаніе, было чрѣзъ нравственното си прѣдъ общинытъ дѣйствованіе, на 10 само такыва Българчета въ Европѣ, това малко ли ще да е полза за народа ни? г) Ако

всяко отъ българскыѣ читалища подареше въ 10 години растояніе по единъ вѣстникъ или по едно періодическо списаніе на българскы общины, които еще не разбиратъ че единъ вѣстникъ струва 80 гроша, нещѣхъ ли съ това да развиятъ и народный духъ и книжевностьтъ ни; защото вѣстниците и періодическыѣ списанія ся умножаватъ и улущиватъ сѣразмѣрно съ числото на купувачитѣ, и тая полза малка ли ще да е за народа ни? д) Нашиѣ учени мѣжѣ, при всичкыѣ си занятія можяхъ да напишѣтъ или да прѣведѣтъ доста разнообразны сѣчиненія ако имаше кой да имъ купи труда или ако имашъ само сѣдства да го напечатать. Ако въ 10 години растояніе стотѣхъ българскы читалища напечатяхъ отъ 20—30, а можѣтъ и 50 книги, отъ които повечето пѣти и ще спечелятъ, не щѣхъ ли да обогатятъ толкосъ оскуднѣтъ ни книжевность съ толкосъ полезны списанія; и тыя списанія, четени отъ народа ни, малко ли ще спомогнѣтъ за народното ни просвѣщеніе? Тыя сѣ по-главныѣ ползы които читалищата можѣтъ да принесѣтъ за умственното развитіе на народа ни. Нека забравямы при това че както едно зѣрно жито върлено въ земѣтъ днесъ, дава слѣдъ шесть мѣсяцы 50 зѣрна, тѣй и тѣзи ползы за българското умственното развитіе, хвърлены въ народнѣтъ нивъ въ 10 години растояніе, ще дадѣтъ слѣдъ 20 години 500 пѣти повече и за единъ народъ 20 години сѣ нищо, а жѣтата за кого ще бѣде ако не за братіята ни, за насъ истыѣ?

2° Въ матеріално отношеніе ползытѣ отъ читалищата не ще бѣдѣтъ по-малкы. Умственното развитіе води естественнo слѣдъ себе си матеріалното богатство и кодко-то единъ народъ е по-развѣтъ умственнo толкова той намира по-лесно сѣдства за улущеніе на матеріалното си сѣстояніе. За да ся убѣди човѣкъ въ това нѣма освѣтъ да поглѣдне образованыѣ народы и да ги сравни съ необразованыѣ; сумата — сѣастіе и благоденствіе е толкова голѣма въ прѣвѣтъ што не може да ся сравнява освѣтъ съ сумѣтъ бѣдность и тѣгло на вторыѣ. Нашый народъ и много работи и много злѣ живѣѣ, защото като не е развѣтъ умственнo той не може да ся занимава въобще освѣтъ съ нѣща които искать силѣ, която сила въ 19-ый вѣкъ докарва малкѣ ползѣ. Въ читалищата можѣтъ прочее

не само да ся развивать въпроси като какъ да ся въведе нѣкоя нова индустрія въ мѣстото, какъ да ся осъвършенствува нѣкой занаятъ и да ся турни по-въ армоніѣ съ сегашнытъ мѣстны нужды, какъ да ся подѣйствува прѣдъ нѣкоѣ общинѣ или еснафъ да прати нѣкое момче да изучи едно полезно художество, нѣ и да ся правать лекціи чрѣзъ които да ся раздавать познанія за земледѣліе, за отвъждане скотоводство, за домашнѣ икономіѣ, отъ практическѣ хыміѣ, отъ Игіенѣ и толкова други идеи които да имѣтъ приложеніе въ практическый животъ. Така на-примѣръ, чии ми ся да сѣмъ челъ въ запискытъ на единъ великъ американскы гражданинъ, който съ съдѣйствованіето си за распространеніето на подобны дружества силно помогналъ за днѣшното благосостояніе на отечеството си, и на когото отъ него основното читалище е днесъ една отъ най-богатытъ библіотеки; чии ми ся да сѣмъ челъ въ съставенныя отъ него уставъ това правило: При отваряніето на засѣданіето да ся пыта всякой членъ какво нѣщо полезно е намыслилъ той че можѣ читалището да направи за съгражданытъ си. Това правило можѣтъ да го турѣтъ и нашитѣ читалища въ уставытъ си. Най-послѣ, каквы ползы и улущенія не быха излѣзли отъ прочитаніята, отъ разискваніята, отъ размѣненіята на идеи въ тѣя свѣтлы сръдоточія на общинытъ, когато всякой членъ иска да ся занимай въ читалището серіозно, а не да прѣкара врѣмято си въ суетны прикаскы, както прави кога ся намира на забавленіе.

Ный българитѣ, за да си не давамы трудъ да мыслимы, смы навыкли, колчимъ ни ся прѣдстави нѣкое общеполузно прѣдпріятіе, да отговарямы, че то прѣдпріятіе наистинѣ ще да бѣде добро, нѣ ный смы народъ сиромѣхъ и нѣмамы толкова сръдства за да го направимъ. И азъ бѣхъ привыкналъ да вѣрвамъ това, нѣ отпослѣ като видѣхъ въ Европѣ общины съ каквы сръдства, колко общеполузны работи да правать, убѣдихъ ся че онова което ни липсува не сѣ толкова сръдствата матеріалны отъ колкото здравото съображеніе врѣху какъ да ся испълни едно прѣдпріятіе, а при това и економическый духъ. Ный не смы усвоили еще економическыйтъ духъ нито въ частнытъ си нито въ общитѣ си работи. Защо въ Цариградъ има фамилии които съ 20 хыляды гроша можѣтъ да

покрѣжтъ истытъ пужды, истытъ потрѣбы които други фамилии немогѣтъ да покрѣжтъ съ двойно количество, защо ако не че въ еднытъ владѣй экономическый духъ който отсѣжтствува отъ другытъ? Така читалищата съ своитѣ серіозны размышленія могѣтъ, убѣденъ съмъ, да улеснятъ много общеполезны прѣдпріятія, които при прѣвъ поглѣдъ ся виждатъ невѣзможны. За доказателство на това ще ви покажѣ самото наше Читалище което, ако да не бѣше и мало членове търговцы, спекулятивны духове, не можеше извади на свѣтъ Поврѣменното Списание *Читалище*, съ толкова малко срѣдства и на толкова ефтинѣ цѣнѣ. Така прочее и въ матеріално отношеніе изъ засѣданіята на читалищата могѣтъ да ся расширѣнатъ много практическы познанія, много улущенія, както частно за общинытъ на българскый народъ, тѣй и за всякой Българинъ.

Нъ да оставимъ матеріалнытъ ползы които не сѣ главната цѣль на Читалищата и да дойдемъ на нравственнытъ ползы които отъ тѣхъ очакваме. а) Много хора немогѣтъ да си купатъ всякытъ Българскы вѣстници или Периодическы Сисанія ако и да не сѣ много, а по тѣзи причинѣ тѣ ся лишаватъ отъ умственѣ хранѣ, въ Читалищата тѣ ще намѣратъ не само вѣстницытъ които могѣтъ да четѣтъ нъ и други Европейскы вѣстници, които ще ся чытатъ отъ хора които познаватъ языцы и ще имъ разкажѣтъ съдържаніето; тамъ тѣ ще срѣщѣнатъ хора които да знаѣтъ повече отъ тѣхъ и да ся ползуютъ отъ разговорытъ имъ, така щото чрѣзъ честытъ срѣщанія съ поученытъ хора, съ съобщеніята на толкова идеи чрѣзъ прочитаніята на Сисаніята, чрѣзъ слушаніето на бѣсъды, тѣ ся учѣтъ все по-вече и повече, любопытството имъ ся развива както и любовь-та имъ къмъ наукѣтъ и въ това отношеніе азъ могѣ да нарежѣ Читалищата практическы или за народа училища. Тыя практическы училища съ училищата за дѣцѣта удвояватъ Българскыя напрѣдѣкъ и въ сѣщото врѣмя правѣтъ народа по нравствененъ и по серіозенъ. Както е полезно за всякой Християнинъ да отива отъ врѣмя на врѣмя въ храма Божій за да поразмысли за слабость-тъ чловѣческѣ и за душевното си спасеніе, тѣй е не по-малко полезно за всякой чловѣкъ да влиза по нѣкога въ храма на наукѣтъ и да ся по проникнува отъ

нейнѣжъ благодѣлнѣжъ свѣтлинѣжъ, която неможе освѣтъ да възвышава неговото лично достоинство. б) Като ся срѣща въ Читалището съ по-развѣтитѣ хора на общинѣжъ, като слуша тѣхното гладко и хубаво говорѣніе, въ слабий членъ на Читалището ся ражда желаніе да взѣме и той участіе въ разговорытѣ имъ, да каже и той нѣщичко, за да не бы да го взѣмѣтъ за невѣжа; честолюбіето прочее и съревнованіето ще ся събудять въ него, той ще почне да мысли връху този или онзи прѣдмѣтъ за да може и той да каже нѣкакво мнѣніе, и понеже онзи който ся изражава по-свободно и по-сладко той ся и по-доброволно слуша, това ще го подбуди да ся старай да ся изрази по-ясно и по-хубаво. Тѣзи обстоятелства ще го принудять да направи едно усиліе на ума си и едно усиліе на боязливостъ-тъ си, боязливостъ която имать повечето хора които не сѣ излазяли да говорятъ прѣдъ събранія; и така прѣодолюва на селскѣжъ си дивотъ, взема дерзость прѣдъ публикѣжъ и става свободенъ гражданинъ. И трѣба да припознаемъ че ный Българитѣ имамы този недостаткъ за да ся старанѣтъ да го уничтожявамы чрѣзъ развѣтіето на гражданскѣжъ си свободѣж. Вый ще видите Българи доста развѣтити, и съ здравъ разумъ като влѣзѣтъ внезапно въ едно събраніе отъ 20 души да ся смутять, да не вѣждатъ гдѣ да сѣднатъ, да изгубатъ думѣжъ си и да ся окажатъ като прости селяне, когато ако да бѣхъ имали тѣзи гражданскѣ свободѣж за коѣжто говорѣж щѣхъ негли да ни очароватъ съ разумныя си разговоръ и да ни оставѣтъ много по-пріятно впечатленіе за тѣхното достоинство. Когато искате да ся научите да вы не е страхъ да ся удивити въ водѣжъ какво правите? Влазятъ по-често въ неѣж догдѣ ся научите да ся държите надъ неѣж; и когато искате да бѣдите свободенъ кога влазятъ въ събранія и въ голѣмы общества, влазѣйте въ тѣхъ често за да ся научите чи хората и много на едно мѣсто събраны пакъ сѣ сѣжытъ. Азъ съмъ видѣлъ въ Европѣж въ публичнытѣ събранія хора работници, безъ дълбоко ни широко ученіе, да излѣзатъ и да говорятъ съ пълнѣж свободѣж и доста добръ прѣдъ 3000 души слышатели и да ги господствуватъ съ дерзость-тъ си, прѣдъ които слышатели ако ся явеше нѣкой човѣкъ много по-ученъ нѣ боязливъ бы изгубилъ

и ума и дума отъ смущеніе. Навыкътъ прочее да говоримъ въ Читалищата ще ни прѣготовява да можемъ да влязѣми и да говоримъ свободно въ всяко друго събрание. Читалищата ни могатъ да бѣдѣтъ като една гимнастика въ които да ся упражняваме на словото и на гражданскій животъ.

в) Всичката Българска ученна младостъ можи въ Читалищата да излага своигѣ познанія, да упражнява своитѣ таланти, да ся прѣготовява въ гражданскій животъ. Въ такыва събрания честолюбіе и славолюбіе имъ ся распаля, кара ги да искатъ да блѣщатъ, да ся похвалятъ и за това да кажатъ нѣща полезны на съотечественницѣтъ си, на отечеството си. Като има такова Читалище въ единъ градъ въ което да ся казватъ слова, единъ младъ ученъ колкото и да е лѣнивъ, ако има малко честолюбіе, неще да можи да спи рахатъ, нѣма забрави онуй което е училъ, нѣ ще прочете и което не е училъ за да може да говори и той прѣдъ съотечественницѣтъ си и да имъ даде благопріятно мнѣніе за своитѣ науки. Пытали мя сѣ много пѣти пѣкои защо нашитѣ учени до като ся въ Европейскитѣ училища ся толкова прилежатели и сѣ толкова похваляватъ, а послѣ като ся върнатъ въ Българіѣ вече ся не чуватъ и не правятъ нищо което да имъ привлече удивленіето на народа ни. Една отъ главнитѣ причини на таѣ жалостнѣ истинѣ е това, че тѣзи учени нѣматъ въ Българіѣ случай да ся развиватъ, немогатъ да ся турятъ въ положеніе щото да имъ ся раздражни честолюбіето, за това талантитѣ имъ вмѣсто да цвѣтятъ и да ся развиватъ, както е есгественно, тѣ напротивъ чезятъ, изгасуватъ, умиратъ въ пустотѣтъ и неизвѣстность-тъ, както цвѣтата чезятъ, извѣхвѣтъ, умиратъ при отсъствието на въздухъ, на свѣтлинѣ. Читалищата обаче ще можатъ до една стѣпенъ да пробудятъ въ народа ни умственъ и гражданскы животъ.

г) Като слѣдствие на горнитѣ ползѣ отъ Читалищата проистѣя и друга една нравственна полза. Понеже Читалищата сѣ интелигентнитѣ центрове които сѣ назначени да сѣтворятъ въ нашитѣ общины умственый животъ, полече ще ся казватъ въ тѣхъ много добры слова, бѣсѣды, прочитанія отъ добры прѣводы, всичкитѣ тѣзи умствены

произведенія като ся испращатъ до нашето Читалище ще ся обнародватъ чрезъ поврѣменното списаніе, така щото отъ една страна тѣ ще бѣдѣтъ единъ новъ источникъ на свѣтлинѣ за народа ни, отъ друга страна ще показватъ на цѣлѣ Българіѣ гдѣ има мы способенъ чловѣкъ и съ каквы таланты. Много пѣти има хора доста даровиты нѣ, като имъ ся не дало случая да ся покажатъ на свѣтъ и да ся познаятъ и тѣ сами, оставатъ си въ неизвѣстность безъ никакво обработваніе на талантыты си, а само единъ случай да сѣ имали щѣли ся да отидѣтъ много напредъ. Въ това има много примѣри, между които ще ви кажемъ единъ. Отъ най-краснорѣчивытъ проповѣдници Францускы Масильонъ, който като е былъ калугеръ неизвѣстенъ самъ на себе си, накарали го по случай да напише едно писмо до мѣстныя владыка. Владыката забѣлѣжилъ това писмо и взѣлъ Масильона та го опредѣлилъ да ся обучава въ проповѣдь и тази е причината безъ коѣто негли нещѣхмы да имамы въ рѣцѣтъ си единъ только силенъ и только краснорѣчивъ сраторъ. Читалищата прочее могатъ да послужатъ за обогатяваніе на Българскыѣ литературѣ и да извадятъ на свѣтъ нѣкои драгоцѣнны таланты. д) Еще една много важна полза която ще излѣзи изъ сръдѣтъ на Читалищата е оная нравствена сила за единъ народъ отъ коѣто ся боятъ и най-силныѣ непріатели, шарлатаны и недоброжелатели на народа, и която ся нарича публичното мнѣніе.

Публичното мнѣніе е едно нѣщо безплѣтно, неосезаемо, отвлеченно, което никака сила не може да улови и да затвори въ тъмницѣ, което никака войска не може да разбѣе, никое сѣдилище не може да осѣди, никой завоеватель да подчини; то е единъ духъ, който ся намира на всякадѣ и нигдѣ, който ся не бои ни отъ калѣчъ ни отъ крушумъ и който съвѣтъ че е духъ прѣодолява надъ една арміѣ и принуждава и най-силный монархъ да послуша желаніето му. Публичното мнѣніе е мнѣніето на здравомыслящѣ и просвѣтенѣ часть отъ народа върху единъ кой да е въпросъ или прѣдмѣтъ частенъ или народенъ. Вѣстнищѣ наистина служатъ да формирувать публичното мнѣніе и да го ръководятъ, понеже тѣ сѣ които получаватъ мнѣніето на всичкиѣ общины и виждатъ вышегласното мнѣніе, нѣ вѣстнищѣ, не казувамъ това за

нашѣтъ, нѣ вѣстничитѣ имѣтъ по нѣкога интересъ да заблудятъ това мнѣніе или пакъ да немогѣтъ до толкова да го прѣдставятъ както искатъ. Нѣ въ Читалищата устнѣтъ съобщенія и разыскванія на Българскитѣ интелегенціи върху народнитѣ ни дѣла, върху народнитѣ ни дѣатели образувать по-здрави общинскитѣ мнѣнія и узнавать онова на всичкитѣ други общины. Въ всякой образованъ народъ има едно публично мнѣніе което е върховното и найстрашно сѣдилище за оныя хора които ся не бѣжѣтъ ни отъ Бога ни отъ съвѣсть-тѣ си. Въ развитіето на умственый и гражданскый животъ чрѣзъ съдѣйствието на Читалищата ще ся издигне и въ Българскый народъ такова върховно сѣдилище, спасителенъ освѣтитель на общото добро.

Тыя сѣ, Господа, главныѣ ползы които ся очакватъ отъ Читалищата, то есѣ да ся отварятъ по селата взаимны училища, да имъ ся прѣщатъ взаимни учители, да ся подкрѣпятъ прилѣжатели нѣ бѣдни дѣца, да ся помага на бѣдны или оскудны въ Европѣ ученицы, да ся печататъ книги на языка ни, да ся распространяватъ вѣстници и періодическы списанія въ по-загълхнѣлыѣ мѣста, да ся распрѣсватъ чрѣзъ бѣсѣды и лекціи практическы и положительны познанія, да ся разыскватъ общеполезны мѣрky да ся сътвори умствененъ и гражданскы животъ въ народа, да ся обогатява книжнината ни, да ся упражняватъ Българскитѣ способности, да ся образува животъ народенъ; съ едижъ рѣчь, чрѣзъ Читалищата да направи народътъ ни въ 10 годинѣ исполненскы стѣпки къмъ напрѣдка.

II.

Нѣ да ли нашето Читалище и всичкитѣ други Читалища отговориха до сега на цѣль-тѣ за която сѣ ся съставили? Освѣнъ петъ шесть Читалища, въ които включувамъ и нашето, които показаха нѣкакъвъ знакъ на животъ, какво направихъ другитѣ сто Българскы Читалища? Гдѣ сѣ училищата които сѣ отворили съ помощь-тѣ си? Гдѣ сѣ ученицитѣ които сѣ подкрѣпили? Гдѣ сѣ книгитѣ които напечатаха? Гдѣ сѣ общеполезныѣ работы които сѣ изврѣшили? Колко слова, колко бѣсѣды ся казаха? Колко о-

ратори, колко учени хора ся показахъ да говорятъ? Колко библиотеки ся съставиха? Колко и каквы ползы ся принесоха? Ако ся не лъжѣ, нито стотната частъ отъ онуй което е было възможно не ся е направило! Ний чюхмы съ въсторгъ че отечеството ни ся покры съ Читалища и послѣ не чюхмы вече нищо! Този ли е умствений животъ когото отъ тѣхъ очаквахмы? това ли е гражданското въспитаніе което ни обѣщавахъ?

Гдѣ остана това чудно наснованіе на всичкыѣ Читалища които, както рѣкыѣ стичаѣтъ водыѣ си въ океана, гдѣто, като ся преобърнать на пара и облаци ся повръщатъ надъ сушиѣтъ, и, съ своитѣ благодѣтели дъждове, напояватъ сухиѣтъ земли и ѣж оплодотворяватъ толкова красно и изобилно, което животѣтъ на природѣтъ тѣй и тѣ Читалищата, щѣхъ да изливатъ жизненыѣ си силы въ столицѣтъ, въ нашето Читалище което чрѣзъ поврѣменното списаніе щѣше да ги връща во всичкыѣ долины, планины и равнины на отечеството ни, двѣ хыляды пѣти по-голѣмы, това което щеше да сътвори умствений животъ безъ който единъ народъ не е освѣтъ една бездушна маса недостойна за названіето народъ? Отъ гдѣ дохожда прочее тая бездѣятельность, тая тишина, тая парализія, тая смръть която владѣе въ всичкыѣ ни почти народополезны прѣдпріятія? Не стига да ся хвалимъ че имамы сто Читалища, трѣба тѣя сто Читалища, тѣя сто патриотически Дружества да принесѣхъ ожидаемѣтъ отъ тѣхъ помощь, инакъ ний ся намирамы въ гибелно самообращеніе, което е по-врѣдно отъ колкото ако знаяхмы че имамы нищо. Безъ съмнѣніе, пѣщичко ся е направило и това тука доказваніе, че не сѣ направило както трѣба, е единъ напрѣдѣкъ, нъ вый ще припознайте че той е единъ жалостенъ напрѣдѣкъ! Коя е прочее причината на тая недѣятельность? Да ли хора пѣмахмы които да разбиратъ ползыѣ отъ Читалищата? Внезапното и въсторжно отваряніе на тѣзи Читалища е едно доказательство за всеобщето разбираніе на ползыѣ имъ, и ако быхъ рѣкълъ противното хылядото имъ основатели членове щѣхъ да ся вдигнѣтъ противъ мене и да ми кажѣтъ: Ты ны клеветишъ.

Да ли Читалищата ся лишаваха отъ сръдства? Оныѣ общины които могатъ да плащатъ всякъ годишъ по стоти-

ны хилыды грошя за моды, за Европейскы залъгалкы, за луксове които ни развращаватъ, за удовольствія които ни повреждатъ, за безбройны каприци и прищевкы, оныя общины на които хората харчатъ за толкова изливности, не могатъ ли да пожертвовать и пѣщичко за вопиющыя нужды на отечеството си? Нѣ ще ми възрази пѣкой чиний смы народъ еще младъ, не опытенъ, не богатъ, не обрѣзованъ и за това не смы направили щото смы могли, нѣ азъ за това и искамъ да смы направили всичко щото е было возможно: На ли смы отворили Читалищата за да излѣземъ по скоро отъ невѣжеството, отъ неопытность-тъ, отъ бѣдность-тъ, отъ простотѣ-тъ? Коя е прочее причината на недѣятельность-тъ ни? Причината, Господа, е неиспозилваніето на длъжноститѣ ни като Бълари.

Ний желаемъ напредъка на отечеството си, нѣ по речето нѣти ся ограничавани само съ желаніята си. Въ всячкытъ си почти народны прѣдпріятія ний ся рѣшяваме по чюство, а не по длъжность, затова и докъ е чюството топло ний си общаваме чюдеса, и щомъ на утро то този пламыкъ угнѣне и нашето прѣдпріятіе си замръзани на мѣстото. Рѣшимъ да направимъ нѣщо много добро за отечеството си, нѣ стига по утрѣшный день да ся намѣрѣмъ въ противорѣчіе съ другъ единъ членъ въ прѣдпріятіето ни за да обьрѣмъ всячкытъ си силы за развалѣтъ на доброто което иска да направи той. Такава минутны увлеченія, колкото похвалны и великодушны да сѣтъ, достойны сѣ повече за дѣца отъ колкото за хора които познаватъ гражданскытъ си длъжности.

Както единъ баща има длъжности къмъ фамилія-тъ си и длъжноститѣ му сѣществуватъ на всякой день, на всякой чясъ, на всякъ минутѣ тъй и еднанъ Българинъ има длъжности къмъ народа си които длъжности сѣществуватъ на всякой день, на всякой чясъ, на всякъ минутѣ прѣзъ всячкый му животъ. И дѣйствително, единъ народъ не е освѣнъ едно съединеніе на много фамиліи произходящи отъ едни фамиліи и имѣющи за связь помежду си истый языкъ, истытъ правы и обычаи, истытъ прѣданія, истытъ всеобщъ религіи и населевающи едни опредѣленъ страны на землѣ-тъ. Тѣзи многочисленны фамиліи съставляватъ единъ народъ и имѣтъ като народъ общы жела-

нія, общи страсти, общи радости, общи скърби, общи интереси, които ни даватъ общи права и ни налагатъ общи длъжности. Като членъ на Българскій народъ азъ носѣхъ съ себе си монѣтъ длъжности на Българинъ и трѣба да ги изпълнявамъ спорядъ силѣтъ си, гдѣто и да отидѣхъ и въ каквѣто вѣзрасть и да съмъ; инакъ азъ ще бѣдѣхъ като единъ членъ на единъ фамилиенъ на кождо само щетѣ правѣхъ безъ да ѝ принесѣхъ никаквѣ ползѣхъ. Трѣбва прочее да работимъ за отечеството си по длъжностъ а не като че ли му правимъ нѣкоѣхъ мылостинѣхъ. Отъ това незнаяще дохожда гдѣто много Българскы патриоти имѣтъ патриотизмътъ си много тѣсенъ: Въ Епархіята си тѣ не виждатъ подалечъ отъ селото си, въ селото си не виждатъ подалечъ отъ махалѣтъ си, въ махалѣтъ си не виждатъ подалечъ отъ тѣхнѣтъ кѣшѣхъ, а незнаѣтъ чи безъ удовлетвореніето на общѣтъ интересы на махалѣтъ, нашата кѣща не може да бѣде добръ, безъ удовлетвореніето на интересѣтъ на нашето село, нашата махала не може да бѣде добръ, безъ удовлетвореніето на интересѣтъ на нашѣтъ Епархіа, нашето село не може да бѣде добръ, безъ удовлетвореніето най-послѣ на интересѣтъ на нашій народъ нашата Епархіа, нашето село, нашата махала, нашата кѣща не могатъ да не страдаѣтъ. Нека ся проникнемъ дълбоко отъ длъжностѣтъ си като Българи и нека дѣйствуваме по длъжностъ а не по чувство; и азъ може да очюда нѣкои отъ васъ ако ви кажа чи длъжностѣта ни къмъ отечеството можѣ по нѣкога да ни накара да неслѣдуваме рабскы чувства на съотечественициѣтъ си ако съвѣстьта ни го повѣлява, и ще ви дамъ единъ живъ примѣръ ако ми позволявате.

Миналата година, когато Француското самоупвѣренно Правительство, раздражено противъ Прускѣтъ силѣхъ и съгласно съ чувството народно и съ прѣдставителѣтъ му поиска отъ тѣхъ да обявагъ едногласно войнѣхъ, единъ само човѣкъ, убѣденъ че Франція не е добръ приготвена за войнѣтъхъ, стана въ камарѣтъхъ и ся произнесе противъ всеобщото желаніе на народа си, и щомъ войната излѣзе неслѣстна, пакъ, вѣренъ на длъжностѣтъ си, съвѣстъ що народѣтъ неискаше да приеме сраменъ миръ, той 80 годишенъ старецъ, прѣтече цѣлѣхъ Европѣхъ да моли другѣтъ дръжавы да спомогнѣхъ за благопріятенъ миръ, и днесъ

истошава послѣднитѣ си силы за да излѣчи ранитѣ на отечеството си, безъ да глѣда ни кои ни колко сж противъ него нѣ гдѣ е народното добро! Нѣ какво пакъ душевно счастіе, какво ублажаваніе на съвѣсть-тъ да може добрыйтъ гражданинъ, добрыйтъ патриотъ да ся каже че полага трудове и търпи за единъ цѣль народъ, чи гони една благороднѣ цѣль, че животътъ му не ще да е безполезенъ на земѣтъ и че той заслужва любовтъ и почитѣтъ на толкова милионы челоувѣчески сщщества!

Тежко на оизи народъ въ когото тази гражданска добродѣтель, която ся нарича родолюбіе не е развита: Таквъ народъ или не е еще станалъ народъ, или е станалъ народъ развратенъ. Азъ нѣма да ви доказвамъ че народитѣ догдѣто имжтъ тази добродѣтель цвѣтятъ и ся развивать и че щомъ ѣхъ изгубятъ, тѣ тичать къмъ паденіето си; нѣма да ви доказвамъ чрѣзъ Исторіѣтъ чудесата които старитѣ Гръци направихж отъ патриотизмътъ си, чудесата които Римлянитѣ направихж отъ сщщжтъ гражданска добродѣтель; нѣма да ви доказвамъ патриотизма на новитѣ народы, и жертвытъ които единъ народъ е способенъ да направи отъ любовь къмъ отечеството. Всичкитѣ тѣзи чудеса отъ героизмъ, отъ самоотверженіе сж излишни да минжтъ прѣдъ вашитѣ очи защото, слава Богу, подъ скиптрътъ на Н. И. В. Султанътъ, отъ насъ ся не изискуватъ никаквы извънредны жертвы, отъ насъ ся не изискува да жертвовамы ни животъ ни имотъ, отъ насъ ся не изискува освѣнъ да слѣдувамы неговътъ примѣръ, и да ся потрудимъ да изгонимъ общитъ непріятель на челоувѣскитѣ страданія — невѣжеството. Въ другитѣ дръжавы народытъ сж които тласкатъ правителството си къмъ напрѣдка, а тука правителството тласка народытъ си къмъ напрѣдка и ный не знаемъ да ся восположавамы отъ толкова благоприятны обстоятелства? Познавамы че въ Европѣ освѣнъ безбройнытъ училища, гимнази, университеты, публичны библіотеки, освѣнъ толкова постановленія за развитіе улучшеніе и оствършенствование отъ всякъ странѣ има еще многовидны родолюбивы дружества да ся занимаватъ съ напрѣдка на мѣстото си, познавамы и голѣмата опадналость на народа си и смы отворили Читалища за да направимъ почти нищо въ тѣхъ? Ако можя да съберѣ тука

всичкитѣ членове на Читалищата по Българіѣ, и ако извадяхъ отъ тяхъ оныя които не сѣ нито стѣпили въ Читалищата, и оныя които сѣ стѣпили, пъ които не сѣ нито вѣстникъ прочели, колко читалищни членове ще останатъ, мыслиты? и отъ тѣя които останатъ като ги попытамъ какви матеріалны жертвы, какво пожъртвованіе отъ врѣмя и какъвъ трудъ сѣ положили прѣзъ годинѣтъ за да принесѣтъ ползѣ на отечеството си, колко ще могатъ да излѣзѣтъ да ми отговоратъ че сѣ си испълнили дѣлностьта достойно, колко? ще има 20 или 30? Защо, азъ можъ ли да нарека родолюбецъ и голѣмъ патріотъ оногози който, познавающъ безбройныѣ добрини, които народа ни очаква отъ Читалищата, сѣ благодари да стѣпи въ тѣхъ 2-3 пѣти въ годинѣтъ, да каже нѣколко празны думы, и послѣ да си отиди задоволенъ отъ себе си като че ли е направилъ всичкѣтъ си дѣлность къмъ отечеството? Можъ ли да нарека патріотъ голѣмъ оногози който е далъ въ годинѣтъ едно меджидіе за Читалището и мысли че имято му трѣба да мине съ златны слова въ най-отдалеченото потомство? Да ли прочее съ толкова испълненіе, или подобрь да кажѣ съ таковото неиспѣлненіе на дѣлноститѣ си Читалищнитѣ на всякадѣ членове сѣ надѣятъ да извадятъ майкъ си Българіѣ изъ оковытъ на невѣжеството и да ѣ поставатъ на приличнѣй ней рядъ, между народытъ?

Нека прочее поне нѣй на Цареградското Читалище членове испѣлнявами за нанарѣдъ по-добрь дѣлноститѣ си като Българи, нека поне нѣй сѣ занимаехмы по-серіозно съ народнытъ за просвѣщеніе улучшенія, нека поне нѣй да бяхмы примѣръ, за дано да излѣзеше това народно умственно движеніе и тѣя добрини които сѣ чакатъ отъ читалищата, защото, нека го забравямы, мисіята на сегашнето поколѣніе е да изгони изъ народа невѣжеството, и ако при толкова благопріятны врѣмена не направи дѣлностьтъ си, то ще бѣде отговорно прѣдъ потомството.

Божи, Прѣмудрый Създателю! както на врѣмято ти испрати въ днѣшний день Св. Духъ да вдѣхне на 12-тѣхъ апостолы този небесенъ пламыкъ съ когото само можѣхъ да распространѣтъ христіанското ученіе по цѣлѣтъ вселениѣ, тѣй и днѣсь благоволѣ да вдѣхнишь на всичкитѣ

български читалищни членове този пламыкъ на любовтъж къмъ отечеството който само може да направи тѣхний патриотизмъ дѣйствителенъ и плодотворенъ за народа ни.

Урокъ отъ наблюдението на природата. (1)

Наистина, природата и челькътъ сж направены за единъ други, не само защото природата привлича ума къмъ себе си, не само защото умътъ са стреми неволно къмъ любовта и изучаването на прекрасното и изыщното, но че природата и челькътъ обьематъ въ самото си съществованіе элементы отъ постоянно измѣненіе. Самыйтъ порядкъ на природата и на хармоніитъ конто той изисква сж сичкитъ слѣдствие на измѣненіе. Элементытъ, макаръ повечето отъ тѣхъ, да задржатель единъ бытъ, тѣхнытъ формы и положенія сж непрестанно измѣняемы; тѣ образувать новы комбинаціи, като уничтожавать образа на преждебывшето си съществованіе. Каква е исторіята на планетната система, и безъ сжмѣненіе на сичкитъ други системы, ако не едно вѣчно продължаемо измѣненіе; ний виждамы сега грамадни вещественны массы да отивать отъ порядкъ въ безпорядкъ, и сега пакъ отъ безпорядкъ да влизать въ усъвършенствованіе; може бы пакъ да са измѣнятъ и да са преобразявять во вѣки въ математическитъ кругове на своето продълженіе! И каква е исторіята за челька презъ нѣколкото послѣдующи вѣкове върху конто неговата біографія са простира! Нима ни една страница въ лѣтописытъ която да не казва за неговото измѣненіе на напредъ, выжги на напредъ измѣненіе — измѣненіе въ развитіето на умственыя и общественныя му характеръ — нѣкогаждъ пълзяще, диво и голо животно, сега образована, обработена, творителна, полубожественна интеллигенція. Равно голѣма съ измѣненіето е сждбата на народытъ. Вавилонъ, Тиръ и Стара Гърція имала сжщата сждба по обща за свѣта. Народытъ

(1) Видѣть брой 16-ый.

са въздигатъ за да падатъ, и тѣ падатъ за да бы други да са въздигнатъ върху общитѣ развалины. И индивидуалния животъ, какъвъ е отъ люлката до гроба ако не постоянно редъ на измѣненіе — единъ постоянно крѣгъ на физическо, морално и умствено напредване и назадничаване? Погледни това безсилно дѣте на което болнавитѣ чрты едвамъ показватъ чельшка индивидуалность, при туй въ нѣколко недѣли само ный забываемы бързото нарастване на физическата му направа и на умственитѣ му силы. То е начало едно пѣтешествіе, презъ което нѣма почивка, нѣма преставане. Мѣстото и страната презъ които ный пѣтувамы днесъ, ще останатъ назадъ утрѣ и никогждъ не ще са видѣтъ пакъ освѣтъ чрезъ помощта. И о, память! Колко драго ный си въображаемы при напомняніето за миналото, че ный сме пѣтували върху същата земя пакъ, дѣто сме са скитали въ първитѣ дни на живота си. Истинна, има една сила въ памята да напомня фактове, изображения и да ни представя древны положенія на мѣста; но увы! чиститѣ безъ пятно радости въ първитѣ години, славнитѣ надежды и общанія за едно блестящо бѣдущее, и усщещевеніе на младенческитѣ удовольствія не можатъ никогждъ да са припоминатъ въ тъмнатата чистота чрезъ най-жаркитѣ усилія на въображеніето. Умственната тѣй сѣщо и физическата сила сѣ въчпочизмѣняемы, и какъ може да бѣде другояче? Както тѣлото преминува отъ дѣтство въ юношество и отъ юношество въ мѣжество, тѣй и умственното развитіе което показва сѣка послѣдующа стѣпка, преминува тоже и произвежда новы формы на мысляще. Ный са трудимъ постоянно да търсимъ отъ миналото съществованіе неговитѣ най драги наслажденія макаръ увѣхнали, и ный си полувъображаемы че миналитѣ чувствованія са съживяватъ въ насъ, но въ сѣщность, туй което е было никогждъ не са враща. Ный преминувамы отъ позорище на позорище, нѣкой пѣтъ честиты както ичелата преминува отъ цвѣтъ на цвѣтъ, но както тѣзи лѣтна очарователка, ный не можемъ отъ сѣщія цвѣтъ да извадимъ два пѣти медъ. Ный можемъ да си откъснемъ едно благовонно цвѣте, но никогждъ, никогждъ не можемъ да откъснемъ сѣщото втори пѣтъ. Ный го земамы, наслаждавамы му са, и то умира. Туй не е

грѣшка на природата. Памятьта припомня фактоветѣ и зрѣлищата, и датата е доста ясна за сичкитѣ практически намѣренія на живота, когато умътъ, вынѣжи новъ, търси и намира въ сѣко последующе измѣненіе на сществованіето си новы источники равностойны на измѣняемыѣ му желанія. Наблюденіето на красотата е една способност толкозъ всеобща колкото и ума самъ по себе си. Най простыйтъ селянинъ който отива на работата си прѣзъ една лѣтна заранъ, неговитѣ мысли быле отправены или не на нѣкой особитѣ предметъ, е обаче увѣренъ че едно славно зрѣлище го окружава. Той не може да наблюдава съ едно живописно око вѣчно измѣняемыѣ краски и шарове на едно великолѣпно пролѣтно небе; нито съ едно поетическо ухо да са очаровава отъ сутрешната пѣсень на чучулигата; нито може да види въ широкото пространство на могилата и долината едно постоянно угощеніе за умственно удовольствіе. Не — подробности на тѣзи славы може да бѣждѣтъ скриты отъ неговия скратенъ рѣчникъ на природния езикъ, но една луча отъ божественната му свѣтлина прониква дълбоко въ тайнитѣ му мечтанія. И тѣй туй всепроницаемо чувство на красотата са намира въ сѣкиго въ вѣнкашния свѣтъ. Единъ обыча да са взира съ възхищеніе въ синитѣ воды на могъщата дълбочина до колкото стига окоето му. Други са наслаждава да открие въ нѣкой великолѣпна картина щото сѣзира глѣдѣтъ му отъ отдалечениата възвышенность и безъ привлекательността на нѣкой особитѣ предметъ, да са очаровае изведнѣждъ като едно цѣло съединено. Трети обыча да са взира въ звѣздното небе и посрѣдъ тихата красота на нощта, да размышлява грамадностьта и таинственностьюта на безпредѣлното пространство. Четвърти предпочита да са вдаде въ нѣкой очарователенъ предметъ изслѣдващъ и наблюдаващъ чудесныѣ му качества въ сичкитѣ подробности на сществованіето му. То може да бѣде едно цвѣте, едно птиче, едно насѣкомо, или даже една тварь която да принадлежи на нѣкое бывше твореніе и на която сществованіето да са доказва чрезъ самыѣ камъны които ный тѣпчимъ.

И тѣй, до толкозъ предметыѣ сѣ пълны отъ интересъ на сѣждѣтъ, щото ако хвърлимъ само единъ погледъ

върху земното пространство, умътъ получава едно побужденіе, и усѣща новъ потокъ да дѣйствува вътрѣ. Най послѣ, нѣма пустиня толкози гола, нито мѣстоположеніе толкози пусто и не весело, които умътъ чрезъ съобщеніето на мысли да не може да ги преобърне въ единъ рай, избылюющъ съ храна за памята или съ источники за мысляне.

Побългарилъ отъ Англійскій. *П. К. Димитровъ.*

Безекъ, 10 Февр. 1871.

Полза отъ Астрономіята.

Астрономіята е полезна въобще като наукъ; тя просвѣщава и усъвършенствува човѣческый умъ. Образованность-та на народыты ся съставлява изъ различни познанія: Всяко откритіе, всяка нова и справедлива мысль влиза въ тѣхний съставъ и нечувствително възбужда ума, като го направлява камъ най-благородны цѣли. Въобще науката, като умягчява нѣравыты, прави хората по-добры и по-счастливы; тя ны отдалява отъ пронырството и мечтаніята на честолюбіето и на гордость-тъ, а ни показва, че трѣбва да обычамы добродѣтель-тъ за нейнѣхъ собственихъ красотѣхъ. Като неспытваемы глѣбочинытъ на природѣхъ, като ся трудимъ да откриемъ нейныты тайны, като разбирамы явленіята, и като допускамы само онова, что не е дѣйствително подхвърлено подъ никакво съмнѣніе, възможно ли е да не обикнемъ истинѣхъ, и да ся не слѣдуваемы въ общественный животъ? Освѣнь това съ упражненіето въ наукѣхъ самый трудъ ся прѣвръща въ навъкъ: А трудолюбіето не е ли основаніе на общественото благосостояніе? Ето прѣдмѣти, които надлежатъ да ся обяснятъ и да ся принесе камъ очевидность положеното намѣреніе да говоримъ за ползѣхъ на наукѣхъ за цѣлый човѣческый родъ, и въ особенность заради всяко общество. Нъ намъ не е възможно да ся спремъ тука по-надълго и за това ся обръщамы камъ разсмотрѣніе на нашый въпросъ.

Слабость-та на физическыты силы на челоуѣка ся възнаграждава съ умственныты силы: Нъ доклѣ тѣя послѣдныты не сж укрѣпены, до това врѣмя той си остава сжщество страшливо, пълно съ прѣдразсѣдѣнїи и заблужденїя, които понижаютъ благородството на неговѣтъ природѣ. Особенно ся бои той отъ непрѣдвидимыты опасности, съ които не е можалъ да измѣри нито силыты, нито благородумїето си: Отъ това не е твърдѣ чюдно, че въ дивыты народы явленїята на природѣтъ възбуждать не благоговѣнїе къмъ Твореца на свѣта, нъ страхъ и отчаянїе: Зачтото не трѣбва много опытность, за да ся увѣримъ, че не е възможно да ся располагамы съ тѣя явленїя по произволъ. Правдата камъ неизмѣняемый порядкъ на главныты небесны явленїя, може да ся навикне твърдѣ скоро: Никой и отъ самыты необразованны не ся страхува, че слнцето, като ся скрие подъ хоризонта, ще исчезне за всегда; нъ чрѣзвычайныты происшествїя, които нарушавать, по видимому, оня порядкъ, неможатъ да не производять ужасъ на всички, които незнають, че и тѣя происшествїя сж слѣдствїя на общыты законы, а не събытїя случайны и разрушительны. Тука принадлежатъ затмѣнїята на лунѣтъ и на слнцето и появляванїето на кометыты. Първыты изъ тѣя явленїя, благодаренїе на ученыты, не поразявать вече нашето въображенїе: Зачтото гы прѣдварять и имъ пазначавать врѣмято отъ първѣтъ до послѣднѣтъ секундѣ; а за послѣдныты и сега еще много мыслять, че сж вѣстители на различни несчастїя, нъ на прѣдъ тѣя свѣтила сж подавали ужасъ на цѣлы народы. Въ 1860 когато *Пютонъ* исчислявалъ вече пѣтъ на кометыты, а *Халлей* предсказалъ тѣхното възвръщанїе, всячка Европа была приведена за единъ отъ тѣхъ въ такъвъ страхъ, чтото *Бель* былъ принуденъ да напише учены стншенїе, въ което ся старалъ той, съ всякѣтъ тѣнкость на діалектикѣтъ (умословіе, логика), да докаже, че кометыты възвѣщавать не гнѣва на Божеството, нъ неговѣтъ мѣдрость и всемогѣщество. Праздны усилія! Само Астрономїята, която ны научва, че кометыты имѣтъ изброенъ пѣтъ и періодическо обръщанїе подобны и на другыты небесны свѣтила, може да искорени прѣдразсѣдѣнїи, противъ, които е безсилно всяко остроумїе и ученость. Излишно е да

говоримъ за глупавото желаніе да познаемъ бѣдѣщето на небето. Провидѣніето го е окрыло заради наше благополучіе, и въ затруднителны положенія трѣбва да прибѣгваемъ не камъ Астрономіятъ, която педава никакъвъ отвѣтъ и утѣшеніе, нъ камъ Вѣрятъ, която може да утоли нашиятъ горестъ. А чудно е, че было е врѣмя, когато сж забравили таѣ истинъ, и прибѣгвали камъ Астрологически гаданія; чудно е еще, че и сега вси чкъ нечувствувать нейнѣтъ важность и много сж готови да ся отдадѣтъ въ власть-тъ на най-унизителны заблужденія.

Астрономіята не само ны освобождава отъ прѣдразсѣдкыты и суетный страхъ — слѣдствія на невѣжеството; нъ възбужда въ нашиятъ душъ възвышены мысли, като ни открыва истиннѣтъ системъ на свѣта и постоянныты законы, съ които ся управлява и поддържа движеніето на тѣхъ огромнѣтъ машинѣ. Астрономіята показва пространства, които ся приближавать камъ безкрайность; като расширява прѣдѣлыты на Вселеннѣтъ, тя възвышава нашиты понятія за всемогщаго Творца. Когато Астрономіята ся нахождала еще въ младенчество, тогава думали, че землята е срѣдоточіе на тоя свѣтъ, и съставява най-важнѣтъ му часть; че звѣздыты сж блѣстящи точки, прикрѣпены на небесный сводъ за увеселеніе на нашето зрѣніе; че слнцето и луната сж ничтожны въ сравненіе съ нашето жилище и ся нахождать на весма малкы разстоянія отъ него. Нъ сега Астрономіята ны учи, че слнцето е 1,300,000 пѣти по-гольмо отъ землѣтъ, и отдалечено отъ насъ 35 милліона мили; че разстояніето на неподвижныты звѣзды е невъзможно да ся измѣри, а извѣстно е само, че свѣтлината на най-ближныты отъ тѣхъ, достига на землѣтъ въ гри години; и че вси чката земна орбита бы ся показала съ точкѣ, ако бы ся погледала отъ звѣздыты. Собственната свѣтлина на неподвижныты звѣзды ны увѣрява, че тѣи сж слнца подобны на слнцето на нашиятъ планетнѣ системѣ; слѣдователно колкото сж безчисленны тѣя свѣтила, толкова и безчисленны свѣтове. Тѣя мысль изумлява пѣи обширното въображеніе и ны уничтожава прѣдѣ величіето на Непостижимаго. Ето слабото начертаніе на онѣхъ ползѣ, която може да получи человекъ отъ Астрономіятъ относительно за своѣтъ умственность;

и заради общественный животъ, тая наука доставя неисчислимы ползы.

Главната потребность на общежитіето е измѣрваніето на врѣмјато, послѣдователното теченіе на което може да ня опрѣдѣли само съ движеніе, което трѣбва да бѣде постоянно и еднообразно; нѣ такъво движеніе нѣма на землѣтъ: Не е такъво, напримѣръ, духаніето на вѣтъра, движеніето на рѣкѣтъ; ни съ еднакъж скоростъ лѣтятъ птици, нито пакъ бѣгатъ сухоземныты животны; чувствованіето на чловѣка и сѣщленіето на неговыты мысли сѣ безкрайно разнообразны: За душиж, която страда и мгновеніята сѣ тяжкы, а за душиж, която ся наслаждава и годишны не сѣ продължителны. Само едното движеніе на небесныты тѣла ся свѣршува покойно, опрѣдѣлително и равномерно: него трѣбвало да избирать за точното измѣреніе на врѣмјато; нѣ безъ глѣбокы свѣдѣнія отъ Астрономіѣтъ и съ тия срѣдства е невъзможно да ся ползуваме отъ надлежащій начинъ. Деньтъ измѣрвамы ные съ врѣменното разстояніе отъ изгрѣваніето на слънцето до залѣзваніето: А когато това разстояніе ся повтори многократно, тогава тая мѣра става недостатъчна; и за да не затрудняваме память-тъ съ многосложны числа, трѣбвало оныя повторенія да съединимъ въ новы единици, които да доставятъ обръщенія на слънцето и лунѣтъ и пейныты видоизмѣненія. И така точното познаніе на тия обръщенія е необходимо за гражданскый животъ. Докль не было прѣобрѣтено това познаніе, до това врѣмја календарьтъ на всицкы народы ся нахождалъ въ най-голѣмы несьвършенства, и незнаяли срѣдствата, за да ги исправятъ. А сега, като знаемъ да съгласяваме слънечното движеніе съ лунното и да опрѣдѣлямы тѣхныты неправилности, не срѣщамы вече затрудненія въ исчисленіето на врѣмјато, и можемъ да ся располагамы съ дѣлата си и безъ разбѣркванія.

Фонтенель сравнява исторіѣтъ на първыты вѣкове на свѣта съ развалиныты на обширното зданіе и говори: «Ако бы всицкыты му части уцѣлѣлы отъ врѣмянныты разрушительны дѣйствія, то и тогава бы было весьма трудно да ги съберемъ и да го възстановимъ въ прѣжній му видъ, а сега, когато много изъ тия части сѣ или поврѣдены, или изгубены, то прѣдпріятіе отъ тоя родъ е невъзмож-

но.» А тоя важенъ недостатокъ на Старѣтъ Исторіѣ произлиза отъ това, че лѣтописиты не сѣ ся подкрѣпывавалы съ строгѣ хронологіѣ, безъ коѣто ся разбѣркватъ всичкы происшествія. Едната само Астрономіѣ е въ състояніе да свѣти и да принесе въ нѣкакъвъ порядкъ тоя хаосъ. Заради невѣжеството, лунныты затмѣнія, особенно слѣнчевото, сѣ былы и щѣтъ бѣдѣтъ поразителны явленія; а ако тыи ся съпровождали съ каквы да е забѣлѣжителны промѣны въ сѣдѣтъ на народыты, то за тѣхъ напомявать съставеніето на съврѣменныты запискы. Като слѣдува тыя законы, Астрономѣтъ, който знае законыты на послѣдователность-тъ на слѣнчевыты и лунныты затмѣнія, може да назначи врѣмято, въ коѣто тыи ся сврѣшвать. Неговыты исчисленія имѣтъ непоколебимы основанія, и за това историкѣтъ трѣбва да ся полага на тѣхъ съврѣшенно и рѣшително да отхвърля всяко противорѣчіе.

Не е изъ вѣтъ и едничкото любопытство да ся постарамъ да познаемъ положеніето на различныты страны на земнѣтъ повърхность: Това познаніе е необходимо за съобщеніята между народыты, связанны сега съ политически, търговскы и съ ученны отношенія. Тыя отношенія съединявать всичкыты хора въ едно велико семейство, на то членовети сѣ длѣжни да ся стараѣтъ съ взаимныты си помощи да го водять камъ съврѣшенства. На прѣдъ търговіята, войната и другыты связи сѣществували само между съсѣды; а сега ся мѣнятъ съ произвѣденіята и съ свѣдѣніята си, плашять единъ другый и оныя народы, между коѣто лежи цѣло полушаріе. И така Географическыты познанія ставать необходимы; не е възможно да сврѣшимъ отдалеченыты пѣтешествія, ако нѣмамы прѣдъ очи изображеніето на земнѣтъ повърхность. Нѣ таквы изображения, извѣстны подъ имя *ландкарты*, никакъ неможемъ да съставимъ отъ простыты повѣствованія на пѣтешественници, коѣто незнаять ученныты срѣдства, за да назначать мѣстата на цѣлы господарства, на морята, на обширныты езера, на голѣмыты рѣкы, на высокыты горы, коѣто прѣсичять земнѣтъ на различны направленія. Тыя срѣдства прѣдлага *Геодезіята*, коѣто е една отъ прикладныты чѣсти на Астрономіѣтъ, и безъ помощь-тъ на коѣто неможе да ся достигне до съврѣшенство. За да ся увѣримъ въ

това, стига само да сравнимъ старыты ландкарты съ най-новыты, съставены по Астрономическы наблюдєнія на просвѣщены пѣтешественици. Освѣнь това безъ морскыты пѣтешествія не е възможно да установимъ съобщенія между материциты земли, раздѣлены съ обширны пространства вода: Нъ заради дързостныты, които повѣрять животу си на разяреныты вълны, нѣма друго срѣдство за безопасность, освѣнь Астрономическыты свѣдѣнія. Нанести-иѣ, ако си въобразимъ корабъ, отдалечень отъ земныты прѣдмѣты, и плаваѣщъ по влажнѣ стихіѣ, или въскачаѣ съ усиліето на вѣтъра, или прѣбываѣщъ въ съвършенно спокойствіе, коего не по малко прѣпятствува на намѣреніето на мореплавателныты: Съ что ще може да ся опрѣдѣли неговото мѣсто, неговото направление? Съ что ще може да ся означи разстояніето на островыты, положеніето на *мелиты* (парой пѣсъкъ), на подводныты камьцы? и пр. въ что друго, освѣнь тыя свѣтящи точки, укрѣпены по видимому на неизмѣримый сводъ? Съ что друго, освѣнь наблюдєніята надъ обръщеніята на слънце-то и на лунѣтѣ? За да ся почувствова изеднажъ всичкѣ-тѣ ползѣ на Астрономіѣтѣ за мореплаваніето, трѣбува да ся прочите неговѣтѣ Исторіѣ: Было е врѣмя, когато не сѣ смѣяли да ся отдалечять отъ брѣговеты; было е врѣмя, когато хыляды дързостни, нѣ не просвѣтены съ Астрономическы наблюдєнія, сѣ погывали като жертвѣ на невѣжеството? Като сравнимъ това състояніе на мореплаваніето съ сегашнето: Каква чрѣзвычайна разлика! Тогава подобны прѣдпріятія са считалы за безуміе, и сега да-же не имъ ся удивлявать. Пѣтешествіята около земното кълбо сѣ станѣлы най-пріятны разходкы.

1871 Мартъ 21.

Прѣвелъ Н. А. Начовъ.

Химическо наименование (¹)

СОЛИ

Соли (Sels) наричатъ оныя тѣла, които ставатъ чрезъ съединеніето на една *кислота* съ една *основа*.

За да ся наименоува една соль неизбежно е знаніето на слѣдующитѣ нѣща: 1^о състава на *кислотѣ*; 2^о състава на *основѣ* и 3^о съразмѣрноститѣ по които ся е съединила *кислотата* съ *основѣ*.

Кога една *кислота* ся соедини съ една *основа* за да направи *соль*, ако *кислотата* е съ пълно окончаніе, това окончаніе ся дава на общѣтъ рѣчь *Кислота*, каго ся придружи съ името на *основѣ*, като на пр. *Симпурная кислота* съединена съ *първокисленно жельзо* наричяме *Симпуро-Кислотное първо-окисленно жельзо* (sulfate de protoxyde de fer) или по на кратко *Симпуро-Кислотное жельзо*. Нъ ако бы че *кислотата* е съ усѣченно окончаніе, то и когато ся соедини съ нѣкоя *основа*, за да направи *соль*, името *Кислота* зема усѣченно окончаніе, като: *Симпурна Кислота* съединена съ *първо-окисленно жельзо* прави *Симпуро-кислотно жельзо* (sulfite de fer).

По сщцето правило ся образувать и онѣзи соли, които ся съединяватъ съ *кислотитѣ* прѣдшествованы отъ прѣдлога *подъ*, като на пр:

Подъ-Симпуро-Кислотное жельзо (Hypo sulfate de fer).

Подъ-Симпуро-Кислотно жельзо (Hypo sulfite de fer).

До тукъ говорихме за *Срѣднитѣ соли* т. е. които ся съставени отъ съединеніето на една *кислота* съ една *основа* въ еднакъ съразмѣрность; нъ *Кислотитѣ* и *основитѣ* ся соединяватъ въ много съразмѣрности и образувать различни соли.

Кога съразмѣрността на една *кислота* е по-голяма отъ *Кислотѣ* на една *срѣднѣ* *соль*, то такыва соли, които ние варычяме *Кислотны соли*, за да ги различимъ отъ другитѣ, прѣдшествоваме ги отъ рѣчитѣ *двое*, *срѣдъ*, *три* и прч. за да покажатъ по голѣмѣтъ съразмѣрность на *кислотѣ*, на пр: *Вжеле-Кислотный Натрій* (Carbonate de soude), *Двое-вжеле-Кислотный Натрій* (Bi-Carbonate de soude).

Б. *Двое-сложны тѣла* (Composés binaires)

Които не съдържатъ въ себе си *Кислорода*.

(¹) Видѣть брой 16-ый.

1-о Водородны Кислотъ.

Водородны Кислоты (Hydracides) наричатъ тѣя, които ставатъ чрезъ съединеніето на водорода и на рудовидно тѣло. Тѣя сложны тѣла имѣтъ сжщитѣ свойства и ся наименовать по сжщето правило както и Кислородныѣ тѣла, съ тажъ разликъ само, че водородныѣ Кислоты предшѣствуваетъ отъ рѣчьтъ *Водо*; като на пр: *Хлора* съединенъ съ *Водорода* образува *Водо-хлорна Кислота*.

2-о Двойно-сложны не Кислотны тѣла.

Кога едно рудовидно тѣло ся съедини съ едно рудно за да направи едно сложно тѣло, което не е ни *Кислота*, ни основа, за да ся наименоува, дава ся на рудовидното тѣло окончаніето, *онъ, на*, но спорядъ рода на нмято, което го послѣдува; като: *Цинкъ, Жельзо* и *Платина* съединены съ *Симпура* правятъ:

Симпуренъ Цинкъ (Sulfure de Zinc).

Симпурно жельзо (Sulfure de fer).

Симпурна Платина (Sulfure de Platine).

Нъ ако Рудовидныѣ тѣла ся съединятъ въ повече отъ еднж съразмѣрность съ рудныѣ, то въ такъвъ случай предшѣствуваетъ отъ рѣчитѣ *първо, второ, трето* и прч.

На пр. *Първо Симпурно жельзо* (Protosulfure de fer).

Второ-Симпуренъ Цинкъ (Bi sulfure de Zinc).

Пето-Симпуренъ Калий (Penta sulfure de Potassium).

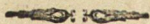
Нѣкои основи ся съединяватъ съ водородныѣ Кислоты и о бразуватъ сжщи соли, въ такъвъ случай наименованіето на тѣзи соль става като ся замѣсти рѣчьта Кислота съ основатъ, предшѣствувана отъ нмято на кислотатъ, съобразена съ рода ѝ; като *Водо-Хлорна Кислота* съединена съ *Аммоніакъ* прави *Водо-хлорный Аммоніакъ* (Chlorhydrate d'ammoniaque).

Кога двѣ рудовидны тѣла ся съединятъ по между си, то за да ги наименоуваме пишемъ испърво кое и да е отъ двѣте, като му дадемъ окончаніето *о*; като на пр. *Хлора* съединенъ съ *Фосфора* прави *Хлоро-Фосфоръ* или *Фосфоръ-Хлоръ* (Chlorure de Phosphore).

3-о Смѣсъ.

Смѣсъ (Alliage) наричатъ съединеніето на двѣ или повече руды тѣла помежду си; тѣй на пр: *Жьтата медь* (laiton, пиринчъ) не е друго освѣнь смѣсъ отъ медь и цинкъ.

Изработили *А. М. Рачевъ* и *Лазаръ Н. Павловъ*.

Едно Дружество

Въ началото на настоящѣтъ годинѣ на островъ Сирѣ въ Грь-
ціѣ съставила се на акція една банка подъ име *Пандора*, на ко-
жто цѣлта и намѣреніето е: *Да произведе капиталъ чрѣзъ сти-
пяваніе, и чрѣзъ тѣзи капиталы да насърдча индустріѣтъ,*
*тѣхносіѣтъ, мореплаваніето, земледѣліето, и всякъ другъ за по-
минѣкъ (геченмекъ) работѣ, чрѣзъ заеми даваны съ мѣхъ колко-
то възможно по умѣренни, но съ необходимо осигуряваніе на Дру-
жеството.*

Всяка акція е оцѣнена за 363 франгы, които ся влагать отъ
врѣме на врѣме. Цѣлокупността на акціѣтъ е опрѣдѣлена за сега
да бѣде отъ 10,000 г. е. 3,650,000 фр.

Нѣма никакво сумнѣніе че цѣлта на туй Дружество е отъ
най общеполезнѣтъ, а най вече защото има прѣдъ очи развитіето
на пидустріѣтъ и земледѣліето, за които почти никаква или твър-
дѣ малка грижа ся е земало въ тѣзъ странѣ както и у насъ. И
както сочи работата полезността на туй заведеніе ся осѣтили до-
ста добрѣ прѣдпріимчивѣтъ жители на тѣзи земѣ, защото въ раз-
стояніе на три мѣсеца ся записали и внесли повече отъ 6,000 ак-
ціѣ, а до сега трѣба вече да ся е исцѣлнило цѣлото число.

Споменувамы тука за туй Дружество за да подѣстимъ наши-
тъ съотечественници че е врѣме вече отъ сега да мислятъ и тѣ
върху прѣдпріеманіето на таквызъ съдружанія, които ся отъ най
спомагателнѣтъ за развитіето и унапрѣдваніето на всички оѣзи
занятія които улесняватъ поминѣкътъ и утвърдяватъ благосъ-
стояніето на народѣтъ, каквото сѣ у насъ западижлото земледѣліе
скотоводство, и неразвитата никакъ пидустрія, единственнѣтъ изво-
ры шо има за поминѣкъ нашійтъ народъ.

Колкото по съзѣ присърдце ся поддържатъ и подкрѣпятъ дѣла-
та на практическый животъ, толкозъ по-лесно ся обращать къмъ
тѣхъ оѣзи празношатающи ся търтеп на общинѣтъ ни и по-лоши-
тъ отъ тѣхъ тунеядцы, които търсятъ прѣхранѣтъ ся въ отнеманіе-
то хлѣбѣтъ на другѣтъ и въ ничтожнѣтъ и подлы присламчанія на
сплнѣтъ, а, най важното е, че толкозъ повече ся улущаватъ нра-
вытъ и прорасва у народѣтъ любовта къмъ редѣтъ и мирѣтъ; за-
щото онзи който чрѣзъ намираніето работѣ ся улеснява въ поминѣкътъ си и знае че има да загуби отъ насилственѣтъ промѣненіи
и политическы прѣвраты отвраща си отъ тѣхъ и противенъ имъ е,
когато инакъ вали къмъ тѣхъ неволно и ускорява ги.

Сила на хранѣтъ

Онова което ядемъ и съ което ся хранимъ състои отъ различни материи, отъ които най главны сѣ *жичината*, мастьта, брашното и водата. Отъ тѣхъ водата пои, мастьта и брашното гон, а жичината дава силѣ; а тѣ ся намѣрватъ въ хранытъ по толко.

Въ говеждинѣтъ	ОКОЛО	ЖИЧИНА, МАСТЬ, БРАШНО, ВОДА			
		16 %	10 %	—	73 %
» телешинѣтъ	»	17	5	—	77
» овчинѣтъ	»	20	5	—	74
» свинското	»	15	12	—	72
» кокошїето месо	»	19	2 1/2	—	77
» пачїето	»	17	3	—	77
» патичното	»	22	3	—	75
» яйцата	»	12	7	—	80
» шаранъ рыба	»	19	2	—	77
» щука	»	18	1 1/2	—	77
» сыренїето	»	35	24	—	40
» славинната	»	2	75	—	20
» хлѣбъ пшениченъ	»	12	1	48 %	36
» » рѣженъ	»	6	1	46	36
» бобъ (фасуль)	»	27	2	50	16
» грахъ (бакла)	»	24	2 1/2	49	15
» сочиво (леща)	»	24	2 1/2	50	15
» картофельтъ	»	1	—	24	74.

Добрыи домакыни и домакынка трѣба да внимаватъ на тѣзи броеве кога ся хранятъ и купуватъ хранѣ за себе си и за своитѣ си и да избавяватъ цѣнѣтъ на веществото съ количеството на броеветѣ.

Полезныѣ былки

Отъ всицкытъ познаты бурьены и былки които въздѣлзватъ на 200,000 има повече отъ 12,000 които челоуѣцытъ употребяватъ за ползѣтъ си. Между тѣхъ има повече отъ 2500 економически, и отъ тѣхъ 1100 на които плодѣтъ и сѣмената ядемы, 50 отъ тѣхъ даватъ брашно, 260 даватъ корень, 37 — лукове, 420 ся ядѣтъ като зелїе, 31 даватъ шекеръ, 42 — салепъ, 200 даватъ питїе, 266 — ароматы (бахарїи). Отъ 14 вида вадимъ *опорихъ*, отъ 96 — *каучукъ*, отъ 7 — гутанеркъ; отъ 389 вадимъ смоля и тамїанъ, отъ 10 — востъкъ, отъ 330 ся вадятъ разны благоуонны и мастны ма-

сла; отъ 88 — іодъ, содж и поташъ, отъ 650 ставать разны бои, отъ 47 — сапунъ; 250 даватъ жицы за тканіе, отъ 44 правимъ хартія, а 48 вида има конто употрѣбаемы за покрывъ на кѣща, 100 — за разны плетива, 740 — за граденіе (кересте); отровны пакъ има 615.

КЪМЪ ВЛАСТОЛЮБЦЫѢ

Агаѳонъ рекль: «Владѣющійтъ трѣба да помни три нѣща: Първо че владѣе челоувѣцъ, второ че владѣе по законъ, и трете че не вѣчно владѣе.

— Като минешъ на власть не прѣдавай управленіето на лукавы и лоши челоувѣцъ; зашто каквото лошо направятъ тѣ на тебе ще ся отдава и ты ще отговаряшъ за него прѣдъ Бога и прѣдъ Исторіѣтъ.

ПОЛЗАТА ОТЪ УЧЕНІЕТО

Іулій II-ый ималъ обычай да казува че ученіето служи на худороднытъ за орѣжіе, на благороднытъ за злато а на владѣтелцѣ вѣсто бысеріе и драгоцѣнны каменіе.

УПОДОБЛЕНІЕ

Твърдѣ сполучено уподобявалъ нѣкой зароветъ на чистителны хапове, зашто както хаповетъ испразнятъ и очистятъ тѣрбухѣтъ тѣй и зароветъ испразнятъ кысѣтъ, и даже пѣлны сандѣцы съсъ сѣбро испразнятъ тѣ.

— Не е свойственно на добрыйтъ характеръ да не търпи и лошиятъ характеры, отъ конто е нѣлень свѣтътъ. Въ търговѣтъ не употрѣбаемы ли на едно съ златытъ и мѣдны монеты?

La Bruyere

Земата тѣснѣ ли ти е?
Ты къмъ небе ся възвиси,
Обиждаъ ты човѣцѣтъ?
Къмъ Бога ты ся отнеси.

* * *

Гѣскытъ съ тежкытъ крыла
Все ниско, ниско тѣ пѣзятъ;
Орлытъ въ старѣ Планинѣ
До облацѣтъ чакъ лѣтятъ

П. Р. С.

Рѣшеніето на Българскій черк. Въпросъ

Бръзо затупа
 Медната жица
 Изъ великѣтъ
 Нашиѣ столицѣ.
 Радостны вѣсти
 Всѣдѣ разнася
 Българекы сръца
 Да илектриса. —
 Тихичко шепне,
 А съ гласъ од' еква,
 На Българыты
 Това нѣреква:
 Радость вси чуйте;
ВЪПРОСА С' РѢШИ;
ФЕРМАНЪ ся даде,
 Сичко ся свръши!
 Свръши ся оназь
 Лютата борба,
 Что толкосъ кѣса
 Наш'тъ утробѣ.
 Распри за черквѣ —
 За Іераршіѣ,
 Вече тихиѣхъ
 И ся свръшихъ.
 Самъ **ПАТИШЯХА,**
 Милія нашъ царь,
 Въздыгнѣ нашѣтъ
 Народенъ Олтарь.
 Тамъ ще ся слави,
 Отъ днесъ въ вѣкы,
НѢГОВО имя,
 Отъ наш' ты внуку.
 За това чуйте,
 Милый народе,
 За тѣзи дарбѣ,
 Що нѣ ся даде.
 Съ радостно сръце
 И въсхытенъ духъ,

Дыгнете ржцѣ
 На гор' у въздухъ;
 Съ веселы пѣсни
 Сичкы выкнете,
 Съ молбы горѣщи
 Бога молѣте:
 «Боже великый!
 Творче на свѣта!
 Поживи ЦАРЯ,
 На многа лѣта!»

Дупница 3, Марта 1870.

Д. Я. Бисеровъ.

Безцѣнный даръ.

Безцѣнность е висока дума
 И не измѣрима въ ума,
 За какво можемъ нѣй каза,
 Като какво нѣщо показъ,
 Ако земемъ да диримъ:
 Но кого тѣй да даримъ?
 Неща въ свѣта сѣ безбройни,
 Но не за тѣзи дума достойни.
 Едно можемъ самъ да изберемъ
 И безцѣненъ даръ да наречемъ.
 За доказваніе малко стига
 Че това е — за прочитъ книга.
 Твърдѣ малко думи да кажемъ
 Това явно ще да покажемъ
 Безцѣненъ е, мога каза, даръ
 Единъ първо-началенъ букваръ.
 Ако даримъ съ туй дѣте
 Коего незнае да чете;
 Най вѣлико дѣло ще сторимъ,
 Съ туй очи ще му отворимъ.
 Букви катъ запознай отъ тука
 О слова полага въ наука.
 Отъ това причинятъ иде
 Въ сяка книга да види.
 Но не самъ за дѣца, говора,

А за отъ всяка възраст хора.
 За младъ было или старъ
 За великъ былъ ил' говедаръ
 Книгытъ сж душевентъ царъ;
 На кахърны тѣ сж растуха,
 Възобновленіе на духа,
 Да кажемъ, за заблуденичакъ
 Человѣкъ шо е студеничакъ,
 Или пжкъ некой себелюбецъ
 Прѣчудентъ на свѣтъ сребролюбецъ;
 Какво ако дадемъ на такжвъ,
 Бы го направила инакавъ?
 Отъ неколко места сал' стига
 Единичка правственна книга
 Но е с' най многото талантъ
 Добродѣтеленъ былъ и галантъ
 А за такжвъ бы было сегишно,
 Да кажемъ, «Книга е излишно,»
 Колкото некой да е дарентъ,
 Человѣкъ е неусъвършенъ,
 Секой винаги има нужда,
 Въ глава по нѣщо да гужда
 И тѣй, Читатели любезны.
 Книгытъ сж даръ най полезный
 Дрежи, питія трайни не бывать,
 Съдиратъ ся, питія с' испивать;
 Захари, сладка ся изядватъ
 Приемцу полза безъ да даватъ:
 Само за целеначе быва,
 Да ся даватъ неща такива.
 А като за хора по свѣстни
 Книгы, Вѣстници сж умѣстни,
 Да дарятъ на нова година,
 На свадбити, на мѣна.
 Туй да дава майка на сына
 И на кой бы было роднина,
 Братецъ на своего милъ брата,
 Сватецъ на своего милъ свата; —
 Кой кого най вече обича
 Такжвъ даръ да дава прилича.

Н. А. Живковъ